

Obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Miroslava Lajčaka Vijeću sigurnosti UN-a

Gospodine predsjedavajući, dame i gospodo,

Zadovoljstvo mi je što danas imam priliku da se direktno obratim članovima Vijeća sigurnosti, jer snaga odlučnosti međunarodne zajednice podupire kontinuirani oporavak Bosne i Hercegovine – zemlje čija je sudbina posljednjih petnaest godina neodvojivo vezana sa odlukama koje se donose u ovom vijeću – i ovo je upravo odgovarajući forum u kojem treba da se ponovi ta snaga odlučnosti.

Alternativni put

U godinama neposredno nakon rata, zamah za oporavak Bosne i Hercegovine bio je održavan temeljitom i odlučnom implementacijom Daytonskog mirovnog sporazuma (DPA). Novi zamah je nastao kada su građani BiH počeli da članstvo u Evropskoj uniji posmatraju kao put kojim će svoju zemlju trajno odmaknuti od nasilja, nepovjerenja i neimaštine.

Krajem 2006. godine pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i

pridruživanju sa EU uspješno su zaključeni. Međutim, budući da ključni politički uslovi EU, u oblasti restrukturiranja policije, saradnje sa Haškim tribunalom, reforme javne uprave i reforme javnog emitiranja nisu ispunjeni, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju još uvijek nije čak ni parafiran.

Ovo, nažalost, znači da je od svih zemalja zapadnog Balkana Bosna i Hercegovina danas posljednja u redu u procesu integracije u EU.

Ovo je izbor koji su napravili lideri Bosne i Hercegovine koji učestvuju u većinskoj vlasti. Njihov izbor je dijametralno suprotan željama građana, od kojih 70% žele da Bosna i Hercegovina postane punopravna članica Evropske unije.

Iako je put ka Evropi trenutno blokiran zbog nepostojanja političke volje i kompromisa kod lokalnih lidera, isti nema alternative. Istovremeno, zemlja ne može jednostavno stati. Bosna i Hercegovina mora ići naprijed. Od njenih građana se ne može očekivati da beskonačno tolerišu korupciju, siromaštvo i konstantnu neefikasnost institucija vlasti i javnih usluga. Od njih se ne može očekivati da podnose nefunkcionalnost izvršnih i zakonodavnih institucija zemlje.

Ovo je zemlja u kojoj polovina stanovništva živi na granici ili ispod granice siromaštva i kojoj su hitno potrebni ekonomski zakoni kako bi se stimuliralo otvaranje radnih mjesta i podigao životni standard!

Pored toga, zemlja koja se priprema za članstvo u EU mora usvojiti hiljade zakona i propisa koji su u skladu sa EU. Prema sadašnjem tempu, za ovaj proces će trebati mnogo decenija. Na primjer – prošle godine je usvojen samo beznačajan broj zakona koji su važni za evropske integracije.

Ovo je kontekst u kojem je međunarodna zajednica ocijenila da još uvijek nije pravo vrijeme da ode iz Bosne i Hercegovine. Zbog toga je Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira u

junu ove godine potvrdio da OHR treba nastaviti sa radom i ispuniti svoj mandat u skladu sa Daytonskim mirovnim sporazumom. Moj puni mandat u svojstvu visokog predstavnika ostaje. Vijeće za implementaciju mira je potvrdilo taj mandat i očekuje da taj mandat bude proveden.

Da budemo jasni – i dalje je cilj odgovornost domaćih organa, ali Vijeće za implementaciju mira u februaru je odlučilo da ova zemlja još uvijek nije spremna za samostalno upravljanje, imajući u vidu politička dešavanja u Bosni i Hercegovini i u regiji u posljednjih 18 mjeseci. To znači da OHR još uvijek ima važnu ulogu.

Nedavno sam iskoristio svoj mandat da ojačam funkcionalnost Vijeća ministara. Nadalje, pozvao sam državni parlament da predloži izmjene i dopune poslovnika kako bi se ojačala funkcionalnost Parlamenta. Poduzeo sam te korake kako bih riješio situaciju u kojoj članovi Vijeća ministara mogu blokirati rad vlade jednostavno tako što će odlučiti da ne prisustvuju njenim sjednicama.

U rješavanju strukturalnih nedostataka u postojećem političkom i administrativnom sistemu djelovao sam u potpunosti u skladu sa slovom i duhom Daytonskog mirovnog sporazuma i Ustava. Pravnu procjenu ovih mjera potvrdile su sve zemlje zastupljene u Upravnom odboru Vijeća za implementaciju mira i sve zemlje članice EU. Kao što vam je poznato, generalni sekretar UN-a i sam je nedavno izrazio zabrinutost zbog pokušaja da se blokira provedba mojih odluka te pozvao sve strane na konstruktivnu saradnju.

Bez obzira na impulsivnu reakciju samo jednog od tri konstitutivna naroda, i dalje se nastavljaju moji naponi da se obezbijedi pojašnjenje odluke i da se da pravna potvrda da su mjere pravedne, uravnotežene i pozitivne za funkcionalnost bh. institucija. Nijedna od tih mjera ne ukida ustavne prerogative bosanskohercegovačkih entiteta, niti utiče na bilo koji element zaštite vitalnih nacionalnih interesa bilo kojeg od

konstitutivnih naroda.

Međutim, djelujući sa iskrenim namjerama da odgovorim na zabrinutost koju je izrazio jedan od konstitutivnih naroda, ja sam prvi visoki predstavnik koji je dostavio i pojašnjenje sopstvenih mjera. Ponudio sam i da ono bude obavezujuće, kao što je i traženo, a potom sam ponudio i da se pravno mišljenje prilagodi tako da odražava razgovore koji su vođeni između naših pravnih stručnjaka. Dogovor još uvijek nije postignut, ali rad na tome će biti nastavljen.

Ono što moramo priznati je da je BiH u krizi. Mjere koje sam poduzeo 19. oktobra samo su izvukle u prvi plan neka suštinska pitanja koja truju političku atmosferu gotovo dvije godine.

Riječ je o krizi koja zahtijeva punu pažnju međunarodne zajednice. Na nju se mora gledati kao na dio šire situacije na zapadnom Balkanu, a ne kao na zasebno pitanje.

Pozabavivši se stvarnim problemima samo smo izazvali reakciju koja je tinjala ispod površine. Puko guranje problema pod tepih neće ih riješiti. Ako se ne uvidi ozbiljnost krize i ako se ne bude djelovalo u skladu s tim, cijena će biti visoka.

Članovi Vijeća za implementaciju mira više puta su naglasili da je cilj međunarodne zajednice da se odgovornost za politički proces vrati u ruke građana Bosne i Hercegovine. Kao predstavnik međunarodne zajednice nastaviću predano raditi na tome.

Veliki pomak u tom smislu predstavlja uspostava institucija koje se ne mogu sabotirati zbog uskih stranačkih interesa. U stvari, smatram da će nedavni amandmani, čiji je cilj da olakšaju rad Vijeća ministara, biti pozitivna preporuka za zatvaranje OHR-a, kada dođe vrijeme za razgovore o tome.

No, za sada smo daleko od takvih razgovora. Trenutno postoje dvije opcije: eskalacija ili smirenje krize. Domaći akteri mogu i dalje djelovati nedobronamjerno u smjeru dalje

eskalacije. Ili pak mogu djelovati u dobroj vjeri, s ciljem smirivanja situacije i vraćanja Bosne i Hercegovine na njen evropski put. Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira rekao je na svojoj oktobarskoj sjednici da je “vrijeme da političari u BiH prestanu sa praksom preispitivanja temeljne strukture države i njenih sastavnih dijelova. Bosni i Hercegovini su hitno potrebne reforme da bi mogla izgraditi modernu i efikasnu državu koja može zauzeti svoje mjesto u euroatlantskim institucijama i ispuniti obaveze iz Daytonskog mirovnog sporazuma. To se može postići jedino kompromisom.”

Kompromis i dogovor su mogući – to smo se nedavno mogli uvjeriti na primjeru Mostarske deklaracije o reformi policije. Nije dovoljno za parafiranje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, ali je pozitivna osnova za daljnji napredak. Uvjerili smo se u to i na primjeru usvajanja nove Ekonomske platforme od strane državnog i entitetskih premijera prije nekoliko sedmica – o ovome ću kasnije reći nešto više. Ali realnost je da nam je potreban neprekidan angažman međunarodne zajednice kako bi ove inicijative urodile plodom.

Djelotvoran međunarodni konsenzus

Gospodine predsjedniče, više od deset godina članovi Vijeća za implementaciju mira postižu djelotvoran konsenzus o tome kako pomoći Bosni i Hercegovini u poslijeratnom oporavku. Do danas je taj konsenzus bio snažan i on se mora i dalje održavati.

Na posljednjem sastanku Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira, održanom u Sarajevu 30. i 31. oktobra, politički direktori su još jednom jednoglasno potvrdili da Vijeće za implementaciju mira neće ostati pasivno u slučaju provokativnih izjava ili poteza.

Ovako nedvosmisleno izražen stav međunarodne zajednice je došao u pravo vrijeme – s obzirom da su neki lideri u BiH, te neki predstavnici vlasti van Bosne i Hercegovine, počeli

iznositi stavove koji su prije 15 godina doveli do katastrofe.

Međunarodna zajednica nije dobronamjerni posmatrač u političkom životu Bosne i Hercegovine; ona je garant sporazuma kojim je očuvan mir u ovoj zemlji više od deset godina, tako da ona mora pokazati da i dalje veoma ozbiljno pristupa ovoj obavezi.

Sigurno okruženje

Za samo nekoliko dana Vijeće sigurnosti će raspravljati o produženju mandata vojnih snaga Evropske unije u Bosni i Hercegovini. Dozvolite da kažem veoma jasno da je produženje mandata EUFOR-a ključna garancija da se politička pitanja, koja moraju biti riješena u okviru poslijeratnog oporavka Bosne i Hercegovine, mogu riješiti u sigurnom okruženju.

U zemljama zapadnog Balkana sada se rješavaju sva preostala ključna pitanja koja su proistekla iz raspada bivše Jugoslavije. Vjerujem da je od presudnog značaja da zadržimo vojni kapacitet koji trenutno postoji, kako bi eliminisali mogućnost da bilo koja stranka poništi napredak koji je do sada ostvaren.

Od kada je u decembru 2004. godine preuzeo mandat od stabilizacijskih snaga, SFOR-a, EUFOR je pomagao u složenom procesu smanjivanja, demokratizacije i pripreme Oružanih snaga BiH za eventualno članstvo u NATO savezu te je pomagao organima vlasti BiH u hapšenju optuženih ratnih zločinaca.

U 2007. godini EUFOR je prije planiranog roka okončao svoju tranziciju i smanjio obim snaga na otprilike 2,500 pripadnika, pri čemu je zadržao sposobnost brzog raspoređivanja trupa širom zemlje kao i mogućnost raspoređivanja rezervnih snaga izvana. EUFOR ima pravi mandat i prava sredstva, koji trebaju ostati na snazi dok EUFOR ne okonča svoj zadatak.

Kao specijalni predstavnik Evropske unije u Bosni i Hercegovini, ja sam odgovoran da osiguram stabilno, dosljedno i efikasno prisustvo EU u zemlji; to uključuje i pružanje političkog nadzora EUFOR-u i Policijskoj misiji EU (EUPM). Nakon zahtjeva Predsjedništva BiH u septembru, EU će vjerovatno obnoviti mandat EUPM-a na još dvije godine nakon što njihov sadašnji mandat istekne u decembru.

Napori koji se već deceniju ulažu u modernizaciju i demokratizaciju policijskih službi u BiH su tokom prvih godina započeli aktivnostima Međunarodnih policijskih snaga UN-a (IPTF). Kao što vam je poznato, jedno od neriješenih pitanja iz perioda njihovog rada odnosi se na policajce koji nisu vraćeni na dužnost nakon procesa revizije IPTF-a i koji nisu imali pravo žalbe nakon završetka mandata IPTF-a. Nakon intervencije Vijeća sigurnosti, rješenje je sada u fazi realizacije, iako uz određene administrativne poteškoće. Ja ću i dalje pratiti ovaj proces i raditi kako bih osigurao da Bosna i Hercegovina ispuni svoje obaveze prema Ujedinjenim nacijama u ovom pitanju.

Gospodine predsjedniče, dame i gospodo, ja sam nastojao da vam oslikam realnu sliku o tome gdje smo danas u Bosni i Hercegovini. Bio sam iskren u pogledu nedostataka koje pokazuju političke elite. Skrenuo sam vam pažnju na neke znakove koji ukazuju na to da ova ograničenja ne moraju nužno biti endemska. Lideri Bosne i Hercegovine moгу djelovati na prosvijetljen i inkluzivan način, a mi ćemo ih ohrabriti da u budućnosti to čine dosljednije.

Platforma za djelovanje

Trojica premijera i gradonačelnik Brčkog su 16. oktobra potpisali "Platformu za djelovanje" kojom su utvrdili ključna područja ekonomskih reformi u kojima postoji saglasnost i kojom su se obavezali da će podržavati zakonodavne i

administrativne korake u ovim područjima. I ovo je bio ohrabrujući razvoj situacije.

Bosna i Hercegovina je sada u četvrtoj godini stabilnog ekonomskog razvoja i rast njenog GDP-a se procjenjuje na šest posto u 2007. godini. Inflacija je i dalje na niskom nivou, a trenutni platni i trgovinski deficiti se smanjuju. Međutim, naponi na unapređenju poslovne klime, privlačenju investicija i stvaranju prijeko potrebnih radnih mjesta osujećeni su političkim zastojećima. Ipak, u mnogo slučajeva, odgovarajući zakoni su spremni za raspravu i usvajanje.

Stvaranje bolje poslovne klime unapređenjem sistema bankarskog nadzora, reguliranjem farmaceutskog tržišta, uspostavljanjem ispravnog sistema raspodjele poreskih prihoda, moderniziranjem zakona koji reguliraju komercijalnu djelatnost, te uspostavljanjem Socijalnog i ekonomskog vijeća BiH može se unaprijediti u mjesecima koji dolaze ako politički lideri budu ispunjavali svoje obaveze i usredsredili se na ekonomske reforme. Koordinacija ciljeva fiskalne politike na raznim nivoima vlasti i racionaliziranje plata u javnom sektoru također su područja u kojima ćemo nastojati okončati kašnjenja u pogledu donošenja zakona.

Srebrenica

Htio bih vam također skrenuti pažnju na nivo konsenzusa koji je postignut i održan u suočavanju sa stalnim patnjama ljudi u području Srebrenice. Mogu vas izvijestiti da je ove godine obilježavanje godišnjice stradanja prošlo u miru.

Vlada RS je za područje Srebrenice odvojila značajna razvojna sredstva. Svi domaći organi vlasti trenutno zdušno učestvuju u realizaciji inicijative koju predvodi specijalni izaslanik ambasador Clifford Bond, pod okriljem OHR-a, na utvrđivanju socijalnih, ekonomskih, sigurnosnih i pravosudnih poboljšanja koja se mogu provesti u području Srebrenice. Ambasador Bond je

6. novembra predsjedavao velikom međunarodnom investicijskom konferencijom, čiji cilj je bio da se privuku privatna ulaganja u Srebrenicu. Moj Ured će i dalje nastaviti sa pružanjem pomoći ovom procesu.

U julu sam izdao nalog o oduzimanju pasoša i putnih dokumenata 93 osobe protiv kojih se vode istrage o počinjenim ratnim zločinima u i oko Srebrenice 1995. godine, od kojih je 35 naknadno suspendirano sa posla u policiji RS. Pored toga, OHR je lobirao za finansiranje većeg broja istražitelja, koje bi angažiralo Državno tužilaštvo u cilju vršenja istraga o osobama koje su eventualno učestvovala u genocidu u Srebrenici.

Kada se moj prethodnik obratio Vijeću sigurnosti u maju, on je skrenuo pažnju na presudu Međunarodnog suda pravde o tome da je u Srebrenici počinjen genocid i urgirao je da Vijeće sigurnosti uvede UN-ov Dan Srebrenice u znak sjećanja na tragične događaje koji su se tamo odigrali 1995. godine, i u znak odavanja počasti žrtvama genocida i njihovim porodicama. Ja bih također pozvao Vijeće sigurnosti da ovaj prijedlog uzme u razmatranje.

Pravda i mir

OHR i dalje podržava i koordinira reforme u oblasti pravosuđa i promovira pokretanje još jednog udara na organizirani kriminal i korupciju. Moj Ured je nedavno održao dva savjetovanja u pogledu rješavanja pitanja u oblasti pravosuđa. Prvoj sjednici, na kojoj su razmijenjena mišljenja, prisustvovali su članovi Vijeća za implementaciju mira, Upravnog odbora ambasadora i drugih ključnih međunarodnih organizacija i donatori, dok je druga sjednica održana između predstavnika međunarodne zajednice i vlasti u sektoru pravosuđa u Bosni i Hercegovini. Pitanja o kojima se razgovaralo na ove dvije sjednice su obuhvatala suštinsku

potrebu za strateškim dokumentima kao što je generalnija strategija u sektoru pravde i nacionalna strategija u pristupu pitanju ratnih zločina. Na osnovu ovoga, moguće je utvrditi dalju podršku i pomoć međunarodne zajednice u pitanjima kao na primjer: projekat državnog zatvora, međunarodno prisustvo u pravosuđu BiH, satelitski uredi Suda BiH u slučajevima ratnih zločina, razdvajanje Suda BiH i Tužilaštva, pitanje Apelacionog suda i integracija budžeta.

Kao rezultat ove inicijative osigurano je djelomično finansiranje izgradnje državnog zatvora i Ministarstvo pravde je osnovalo Radnu grupu čiji je zadatak izrada opsežne strategije u vezi sa pitanjem ratnih zločina kako bi bilo moguće na odgovarajući način utvrditi prioritete za ratne zločine i procesuirati ih. Završena je i državna strategija sektora pravosuđa. Hapšenjem još dvije osobe za koje je Haški sud raspisao optužnice za ratne zločine u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori, broj haških optuženika na slobodi se smanjio na četiri.

Gospodine predsjedniče, nikad nije postojala veća potreba za jedinstvenim i odlučnim pristupom međunarodne zajednice izazovima Bosne i Hercegovine. Radimo na uklanjanju zadnjih prepreka trajnoj obnovi ove zemlje te da bi omogućili njenu punu integraciju u euro-atlantske strukture. Opredijeljeni smo za politiku preuzimanja odgovornosti i nećemo dozvoliti da sebične ili kratkovidne kalkulacije bh. političara ugroze taj proces. Međutim, pošto je put ka Evropi trenutno blokiran, naša je dužnost da djelujemo, ustrajno i kreativno, da bi što brže doveli do poboljšanja u svakodnevnom životu građana Bosne i Hercegovine, da bi stvorena krize počela da se smanjuje. Pored toga, moramo i osigurati da se ne dozvoli da bilo koji razvoj događaja u drugim dijelovima Zapadnog Balkana prejudicira pozitivne izgleda koje Bosna i Hercegovina ima pravo da uživa nakon decenije teško postignutog napretka.

Da zaključim, postoji još mnogo toga što moraju učiniti naši lokalni partneri i međunarodna zajednica i OHR. U potpunosti

shvatamo svoju odgovornost i zbog toga smo tako mnogo uložili u proteklih dvanaest godina. Naša odgovornost znači da ne možemo napustiti BiH.

Jasno je da postoje dvije opcije za kratkoročnu budućnost ove zemlje. Prva je da bh. političari nastave sa zaoštavanjem, stvarajući nestabilnost i blokirajući svaki napredak. Ova opcija će voditi ka nestabilnosti i daljem političkom konfliktu.

Druga opcija je da se što prije odblokira put ka Evropi. To bi donijelo jasne koristi svim građanima zemlje i doprinijelo regionalnoj stabilizaciji i sigurnosti.

Da bi se to postiglo, mora se prevazići politička kriza; moraju se uraditi konkretni koraci na reformi policije kako bi se mogao potpisati i provesti Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Preostali optuženici za ratne zločine se moraju prebaciti u Haški tribunal. Mora se pokrenuti ustavna reforma da bi se poboljšala funkcionalnost države i njenih institucija.

Moja je odgovornost da ovim zadacima pristupim sa energijom i povjerenjem i radiću konstruktivno sa svim lokalnim partnerima koji žele isto.

U završnoj analizi vjerujem da sve zemlje članice Vijeća za implementaciju mira, zajedno sa građanima BiH, žele istu stvar; potpunu implementaciju Daytonskog mirovnog sporazuma i stabilnu i održivu Bosnu i Hercegovinu koja nepovratno ide svojim putem ka članstvu u EU. Nije pitanje da li domaće vlasti trebaju preuzeti odgovornost nego kada.

Ali sa preuzimanjem odgovornosti od strane domaćih vlasti, dolazi i odgovornost domaćeg rukovodstva da načini potrebne političke kompromise koje traži moderna demokratska država. To je ključ da bi domaće vlasti preuzele odgovornost. Stoga pozivam lidere BiH da pokažu takvo liderstvo u predstojećim mjesecima; da se povuku od konfrontacija i nacionalizma, da

ispune uslove za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU i da pokrenu konstruktivan dijalog o reformiranju Ustava.

Hvala vam.